

МОНІТОРИМО ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

У 2020/2021 навчальному році МОН уперше здійснюватиме оцінку якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти за допомогою методики ECERS-3. Що це за методика та чого від неї очікувати, читайте в роз'ясненнях експертів

Ольга Косенчук,
начальниця відділу дошкільної та початкової освіти ДУ «Український інститут розвитку освіти», канд. пед. наук, доцент

Ірина Новик,
методистка відділу дошкільної та початкової освіти ДУ «Український інститут розвитку освіти», канд. пед. наук

ECERS-3: оцінюємо якість освітнього процесу по-новому

Розвиток дошкільної освіти є одним із пріоритетних напрямів державної освітньої політики в Україні. Щоб визначити якість освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, порівняти її з міжнародним рівнем, а відтак прийняти відповідні управлінські рішення, МОН запропонував використовувати методику ECERS-3. Наразі завершується пілотний етап дослідження й перші експерти вже готові завітати до закладів дошкільної освіти. Тож що варто знати практикам?

Які переваги

Універсальність методики ECERS-3 в тому, що її можна застосовувати у групах дітей віком 3—5 років. Ця методика містить шкали, що дають змогу оцінити психолого-педагогічні, організаційні та матеріально-технічні умови, створені в закладі дошкільної освіти. Відтак визначити, чи відповідають вони потребам дітей, чи сприяють їхньому розвитку.

Головна перевага методики — експерти оцінюють не досягнення дітей, а освітнє середовище, яке їх оточує, характер взаємодії педагогів із дітьми та дітей між собою. Також шкали ECERS-3 **дають змогу:**

- акцентувати увагу не на перевірці, а на дослідженні умов, створених для розвитку дитини;
- удосконалювати освітнє середовище відповідно до міжнародних стандартів;
- визначати сильні й слабкі сторони в освітньому процесі закладу дошкільної освіти;
- підвищувати професійну компетентність педагогів.

Хто здійснюватиме експертизу

Дослідження якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти здійснюватимуть сертифіковані експерти. Вони вже зараз проходять спеціальне навчання під керівництвом досвідчених тренерів.

Програма підготовки експертів містить аналітичні семінари та практичні завдання. Під час навчання майбутні експерти опрацьовують увесь діагностичний інструментарій, аналізують показники визначених параметрів — індикатори, опановують навички структурованого спостереження. Адже експерт має уникати суб'єктивних суджень і давати виключно об'єктивну оцінку якості освітнього процесу.

На що звертатимуть увагу експерти

ECERS-3 охоплює широкий спектр потреб розвитку дітей. Автори методики визначили 6 шкал, які містять 35 параметрів (див. *Додаток 1*). Кожен параметр має індикатори якості, яких у методичці 468.

Під час спостереження експерти оцінюватимуть зміст освітнього середовища, як педагоги застосовують наявні матеріали для всебічного та гармонійного розвитку дітей, як стимулюють їх до діяльності тощо. Експерти братимуть до уваги не лише організовані форми роботи, а й діяльність дітей протягом дня, оскільки значну частину знань і вмінь дошкільники засвоюють під час ігор та повсякденних практик. Тож головними для експерта під час спостереження за освітнім процесом та його умовами будуть такі **акценти**:

- діяльність дітей, у якій вони беруть участь під керівництвом дорослих — чи отримують діти знання під час діяльності, чи сприяє вона розвитку дошкільників;
- взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу — як діти взаємодіють з однолітками, вихователями, іншими дорослими;
- середовище з організованим простором — чим наповнені осередки, чи устаткування дає змогу дітям бути самостійними й використовувати свій час продуктивно;
- умови праці — чи відповідає середовище, організоване для дітей, професійним потребам дорослих, які працюють із ними.

Як відбуватиметься експертиза

Головне завдання експерта — **упродовж трьох годин** спостерігати за організацією освітнього процесу, аналізувати та фіксувати відповідність чи невідповідність визначеним шкалам. Спостереження відбуватиметься в найактивнішу частину дня — у період, коли більшість дітей перебуває в середовищі. Тож винятком може стати початок та закінчення дня.

Зазвичай експерт спостерігатиме та фіксуватиме результати спостереження в першій половині дня — у період між 8:30 і 11:30 або з 9:00 до 12:00. Попередньо він може звернутися до педагогів, щоб уточнити, у який час ліпше провести спостереження.

Експерт під час спостереження не взаємодітиме з дітьми, а лише оцінюватиме освітній простір і як у ньому діють дошкільники. Йому заборонено втручатися в те, що відбуватиметься навколо, відволікати педагога запитаннями чи коментарями.

Чи може вихователь-методист використовувати шкали

Шкали методики побудовані за принципом «як має бути». Це робить їх універсальним інструментом, який можна використовувати як для зовнішньої експертизи, так і для самооцінки. Вихователі-методисти та керівники закладів дошкільної освіти можуть використовувати шкали ECERS-3, щоб провести внутрішній моніторинг, визначити сильні та слабкі сторони освітнього процесу, оцінити стан середовища тощо. Для цього вони мають змогу скористатися готовими картками оцінювання та детальним описом індикаторів якості до кожного параметра*.

Вихователь-методист може використовувати ідеї та інструменти ECERS-3, щоб розвивати професійну компетентність педагогів, зокрема вдосконалювати їхні **вміння**:

- оцінювати й корегувати свою професійну діяльність;
- обирати напрями професійного розвитку;
- організовувати середовище та діяльність дітей у ньому;
- вибудовувати конструктивну взаємодію з дітьми.

Елементи методики ECERS-3 стануть у пригоді вихователю-методисту під час проведення тренінгів, семінарів-практикумів, майстер-класів тощо.

Як працювати з картками оцінювання

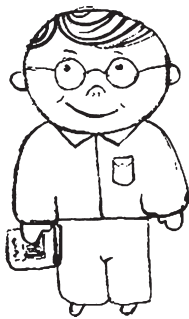
Перед початком спостереження потрібно ретельно вивчити всі індикатори до параметрів, примітки та пояснення до них. Відтак підготувати картки оцінювання. Приклад частково заповненої картки до параметра «Рольова гра» наведено на *Рисунку*, а відповідні до нього індикатори — в *Додатку 2*.

Кожний параметр оцінюють у діапазоні від 1 до 7 балів за непарними категоріями: 1 — незадовільно; 3 — задовільно; 5 — добре; 7 — відмінно. Відповідно до цих категорій дібрані та згруповані індикатори якості.

* Див. Гармс Тельма, Річард М. Кліффорд, Деббі Краєр. Шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Третє видання (ECERS-3) / пер. з англ. О. Тільна. — Харків : Вид-во «Ранок», 2020. — 116 с.

Види навчально-пізнавальної діяльності														
21. Рольова гра														
Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	1	2	3	4	5	6	7
1.1	☐	☒	3.1	☒	☐	5.1	☒	☐	7.1	☐	☒			
1.2	☐	☒	3.2	☒	☐	5.2	☒	☐	7.2	☒	☐			
1.3	☐	☒	3.3	☒	☐	5.3	☒	☐						
5.1. Тематичні напрями ревізиту (2 приклади):														
5.3. Спостереження двох розмов:														
7.1. Різноманіття (4 приклади):														
7.2. Кількість розмов у рольовій грі (1 приклад):														
Позначки про відповідність індикаторам якості				Місце для нотаток			Шкала оцінки за параметром			Уточнення, пояснення, приклади				

Заповнювати картку потрібно під час спостереження, порівнюючи побачене з індикаторами якості. Ліпше починати оцінку з цифри 1 «незадовільно», позначаючи кожен індикатор відповіддю «Так» або «Ні». Відтак слід поступово позначати всі індикатори.

Окрім того, в картках оцінювання розробники передбачили місце для нотаток. Картки також містять схеми, запитання та інші допоміжні засоби, які дають змогу експерту коректно зафіксувати інформацію.

Заповнивши картку, потрібно проаналізувати результати спостереження та відповідно до чітких правил **визначити оцінку**:

- 1 — слід поставити, якщо хоч один індикатор під цифрою 1 має відповідь «Так» — оцінка «незадовільно»;
- 2 — усі індикатори під цифрою 1 мають відповідь «Ні» і принаймні половина індикаторів під цифрою 3 мають відповідь «Так»;
- 3 — усі індикатори під цифрою 1 мають відповідь «Ні» і всі індикатори під цифрою 3 мають відповідь «Так» — оцінка «задовільно»;
- 4 — усі індикатори під цифрою 3 і принаймні половина індикаторів під цифрою 5 мають відповідь «Так»;
- 5 — усі індикатори під цифрою 5 мають відповідь «Так» — оцінка «добре»;
- 6 — усі індикатори під цифрою 5 і принаймні половина індикаторів під цифрою 7 мають відповідь «Так»;
- 7 — усі індикатори під цифрою 7 мають відповідь «Так» — оцінка «відмінно».

У картці на *Рисунку* всі індикатори під цифрою 5 і один індикатор під цифрою 7 мають відповідь «Так». Тож експерт за параметром «Рольова гра» має поставити оцінку 6 і позначити її на шкалі.

На основі цих оцінок експерт обчислює середній бал за шкалою — сумує всі бали за кожним із параметрів у шкалі, а потім ділить отримане число на кількість оцінених параметрів.

Експерт оцінив якість освітнього процесу за шкалою «Мовлення та грамотність» за п'ятьма параметрами й поставив оцінки:

- допомога дітям у розширенні словника — 6;
- заохочення дітей до мовлення — 7;
- використання персоналом книжок у роботі з дітьми — 5;
- заохочення дітей до користування книжками — 4;
- знайомство з друкованим текстом — 3.

Відтак у сумі отримав 25 балів. Обчислюємо: $25/5 = 5$. Висновок: якість організації освітнього процесу за шкалою «Мовлення та грамотність» відповідає рівню «добре».

Наостанок зауважимо, що шкали ECERS-3 мають стати **інструментом дослідження**, а не контролю якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Отримані результати використовуватимуть як підґрунтя для реформування системи дошкільної освіти в Україні, а також щоб створити умови для повноцінного розвитку дитини як найвищої цінності суспільства.

Шкали й параметри методики ECERS-3

Шкали	Параметри
Простір і вмеблювання	1. Внутрішній простір
	2. Умеблювання для догляду, ігор і навчання
	3. Облаштування групового простору для ігор і навчання
	4. Місця для усамітнення
	5. Візуальне оформлення простору, пов'язане з дітьми
	6. Простір для розвитку великої моторики
	7. Обладнання для великої моторики
Повсякденні практики особистого догляду	8. Споживання їжі
	9. Туалетно-гігієнічні процедури
	10. Здоров'язбережувальні практики
	11. Безпека
Мовлення та грамотність	12. Допомога дітям у розширенні словника
	13. Заохочення дітей до мовлення
	14. Використання персоналом книжок у роботі з дітьми
	15. Заохочення дітей до користування книжками
	16. Знайомство з друкованим текстом
	Види навчально-пізнавальної діяльності
18. Мистецтво	
19. Музика та рух	
20. Кубики	
21. Рольова гра	
22. Природа/наука	
23. Математичні матеріали та види діяльності	
24. Математика в повсякденному житті	
25. Розуміння зображених чисел	
26. Сприяння прийняттю різноманітності	
27. Правильне використання технологій	
Взаємодія	28. Нагляд за діяльністю, пов'язаною з великою моторикою
	29. Індивідуалізоване навчання
	30. Взаємодія персоналу з дітьми
	31. Взаємодія між однолітками
	32. Дисципліна
Структурування програми	33. Зміна діяльності (переходи) та час очікування
	34. Вільна гра
	35. Загальногрупові діяльності: гра та навчання

Індикатори до параметра 21 «Рольова гра»

1.1. Недостатньо матеріалів і вмеблювання для того, щоб принаймні двоє дітей були щасливо залучені в цікаву для них рольову гру (наприклад, діти змагаються за можливість користуватися іграшками; матеріали для рольових ігор у поганому стані; гра переходить на інші ділянки простору).

1.2. Більшість матеріалів для рольових ігор погано, недоукомплектовані чи малодоступні (наприклад, дуже мало іграшкових посуду та їжі; іграшкова кухня без раковини чи інших важливих елементів; усі костюми запхано в одну невелику шухляду, через що вона погано висувається).

1.3. Персонал зазвичай ігнорує дітей, коли ті займаються рольовою грою, за винятком випадків, коли необхідно зупинити погану поведінку (наприклад, персонал розв'язує конфлікти, установлює правила черговості чи просить дітей не галасувати).

3.1. Певна кількість реквізитів та інших матеріалів доступна дітям упродовж щонайменше 25 хвилин під час спостереження, щоб вони могли самостійно виконувати сімейні ролі (наприклад, костюми для переодягання в удаваного персонажа; іграшковий реквізит для домогосподарства).

3.2. Персонал у певний спосіб реагує на дії дітей під час рольової гри (наприклад, допомагає знайти та вдягти правильний театральний костюм; добирає необхідні елементи лялькового вбрання, щоб допомогти дитині вдягнути ляльку у відповідний костюм).

3.3. Взаємодія персоналу з дітьми має переважно позитивний або нейтральний характер (наприклад, промовляє до дітей, коли ті грають; запитує про те, що роблять діти; коментує їхню гру).

5.1. Усім охочим узяти участь у рольовій грі доступна велика кількість різноманітних матеріалів, зокрема ляльки. Іграшкові меблі, посуд, продукти харчування й театральні костюми для хлопчиків і дівчаток.

5.2. Осередок для рольової гри, що відповідає вимогам, викладеним у пункті 5.1, доступний для використання дітьми щонайменше впродовж однієї години під час спостереження (наприклад, розумно організоване зберігання іграшок, костюмів, реквізиту; матеріали складено так, що діти можуть легко до них дістатися).

5.3. Персонал розмовляє з дітьми під час їхньої гри, долучається до неї, але не бере на себе провідну роль (обговорює ролі, що їх виконують діти; заохочує розіграти за ролями нещодавню екскурсію).

Спостерігається гв'ічі.

7.1. Щонайменше чотири чіткі приклади для представлення різноманітності включено до рольової гри (наприклад, користування ляльками різної расової чи національної приналежності; їжа різних культур; використання обладнання, яким послуговуються люди з особливими потребами).

7.2. Персонал на рівні розмов уводить у рольові ігри дітей певні елементи друкованих текстів і цифр, що є значущими для дітей (наприклад, обговорює меню й ціни в ресторані; допомагає дітям виготовити цінники для крамниці; удає, що телефонує якійсь людині, яка користується домашньою телефонною книжкою).

Спостерігається одноразово.

ЦЕ КОРИСНО ЗНАТИ!

Надійність методики ECERS-3 підтверджена широтою географії її використання. Стандартизовані методики застосовують у 20 країнах світу, зокрема Німеччині, Англії, Швеції, Данії та інших країнах Європи. У 2020 році методику почали використовувати в Україні. Ініціатива впровадження належить МОН. Забезпечує цей процес ДУ «Український інститут розвитку освіти» в партнерстві з командою підтримки реформ МОН, Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» та за підтримки ЮНІСЕФ.